

Avrupa Bölgesi Özel Raporu: Batı Balkanlarda Güncel Gelişmeler

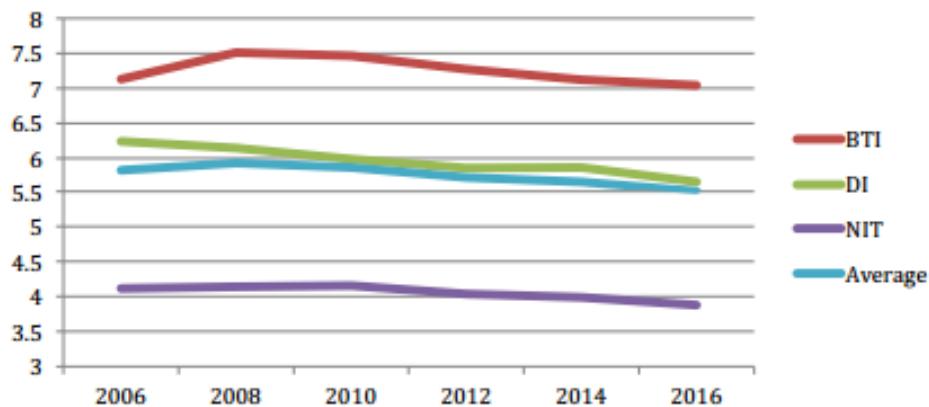

Batı Balkanlarda Güncel Gelişmeler

Batı Balkan coğrafyasında, bir süredir yaşanan demokratik yönetim krizi, en son Makedonya'da bir grup göstericinin meclise zorla girerek, gazeteci ve milletvekillerini yaralamaya varan şiddet olaylarına kadar vardı ve bu durum da dünya kamuoyunun dikkatini bölgeye çekti. Siyasi partiler arasındaki çekişmelere, hukukun üstünlüğüne riayet edilmediği ve yolsuzluğun arttığı iddialarına ve sokak protestoları ile meclis çalışmalarının durdurulmasına sahne olan Batı Balkan ülkelerinde yaşanan siyasi krizin; ABD ve Avrupa başta olmak üzere, dünya siyasetinde yükselen eğilim haline gelen popülizmden etkilendiği göz ardı edilemez. ABD ve Avrupa'daki seçim kampanyalarında siyasi aktörlerin göçmen karışlığını sıkça kullanmaları ve dışlayıcı söylemlerini artırmaları, Avrupa Birliği'nin özellikle Brexit sonrası kendi iç siyasetine yoğunlaşması gibi faktörlerin, Balkan coğrafyasında başlayan ve bir süredir etkili olan reform hareketi yerine kaba bir popülizme yol açtığı düşünülüyor. Batı Balkanlar'daki kimi siyasi aktörler, bölgede süregelen ekonomik ve sosyal sorunların geçmişten gelen etnik gerilimlere dayandığını iddia ediyor. Bu iddianın, popülist siyaset tarzının bölgede kolaylıkla taraftar bulmasına imkân verdiği gözlemleniyor. Batı Balkan ülkelerinde, demokratik siyasetin düşüşü aşağıdaki grafikte belirtilmektedir; grafiğe göre bölgedeki demokratik siyaset 2010 yılından sonra azalma eğilimindedir.

Batı Balkanlarda Demokrasinin Düşüsü¹

Yaşanan problemler tarihin etnik çatışmalarının yeniden gündeme gelmesi korkusunu beraberinde getirse de, bu sorunların temelde demokratik siyasette

¹ Grafikte, 3 farklı endeks kullanılmıştır. Verilen alındığı endeksler: NIT (Nations in Transit Freedom House) DI (Democracy Index, Economist Intelligence Unit) and BTI (Bertelsmann Transformation Index). Her bir endeksin gösterdiği sonuç, Batı Balkanlar bölgesinde demokrasinin azalma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Kaynak: <http://www.biepag.eu/wp-content/uploads/2017/03/BIEPAG-The-Crisis-of-Democracy-in-the-Western-Balkans.-Authoritarianism-and-EU-Stabilitocracy-web.pdf>

yaşanan bir kriz olduğunun altını çizilmektedir. Bölgedeki siyasi krizin sebeplerinin de ülke dinamiklerine göre farklılık arz ettiği görülmektedir. Örneğin, Bosna Hersek'te yaşanan siyasi krizin en büyük nedeninin karmaşık kurumsal yapı olduğu, Arnavutluk'taki en büyük sorun ise iki büyük siyasi parti arasındaki kutuplaşma olduğu düşünülüyor. Son dönemde bölgede siyasi tansiyonun Makedonya, Bosna Hersek ve Kosova başta olmak üzere, Karadağ ve Arnavutluk'ta da yükseldiği gözlemlenmektedir.

Makedonya

Makedonya, bölge ülkeleri arasında siyasi krizin tırmanışa geçtiği bir ülke haline geldi. 27 Nisan 2017 tarihinde, bir grup göstericinin meclise zorla girmesi ve çıkan arbedede 4 milletvekilinin yaralanmasına yol açmaları üzerine, ülkede baş gösteren siyasi krizin tehlikeli boyutlara ulaştığı gözler önüne serilmiş oldu. Ülkede bir süredir yaşanmakta olan hükümet krizi, etnik gerilimi de içeren daha sorunlu bir aşamaya vardı.

Makedonya'da, 2014 yılında yapılan seçim sonuçlarının şaibeli olduğu iddiası muhalefet partilerince dile getirilmektedir. Ancak buna ek olarak, muhalefet parti liderleri, gazetecileri ve yargıçları içeren geniş bir kitlenin telefonlarının yaşa dışı dinlendiği skandalının ortaya atılması, ülkedeki siyasi krizi derinleştirdi. Hükümet, telefonların dinlendiği iddialarını reddederken, muhalefetteki Sosyal Demokrat Parti (SDSM) bu iddialarla parlamento boykot etti.

Hükümetteki VMRO-DPMNE (İç Makedon Devrimci Örgütü-Makedonya'nın Ulusal Birliği Partisi) lideri Başbakan Nikola Gruevski, yargı bağımsızlığını zedelediği ve basın üzerinde baskı kurduğu gerekçeleriyle muhalefet tarafından sıkılıkla eleştirlmektedir.

9 Mayıs 2015 tarihinde, güvenlik kuvvetlerinin Kumanova'daki bir grup Arnavut'a karşı başlattığı operasyon ve bu operasyon sonucu içinde polisin de bulunduğu 22 kişinin hayatını kaybetmesi, ülkede etnik bir çatışmanın yaşanması tehlikesini ortaya çıkardı. Hükümet kanadında pek çok istifayı beraberinde getiren bu olayın, hükümetin gündem değiştirmeye hedefiyle gerçekleştirmiş olduğu iddiaları ortaya atıldı. Hükümet kanadı ise, operasyonun eylem hazırlığındaki Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) üyelerine karşı yaptığı iddia etti. Yaşanan siyasi kriz, Başbakan Gruevski'nin 15 Ocak 2016'da istifa etmesi ile devam etti. (Ülkenin üçte birini oluşturan Arnavutların, hükümete yönelik eleştirileri daha çok kendi kimliklerini ilgilendiren konular hakkında ve öncesinde hükümete ortaklık yapan BDI (Demokratik Bütünleşme Birliği) Partisi, Arnavut azınlığı temsil etmekteydi.)

Yaşananlar üzerine Makedonya'da 2016 yılı Aralık ayında erken seçime gidildi, seçim sonuçlarına göre koalisyon hükümetinin kurulmasını öngörmektedir. Bu süreçte, ülkedeki Arnavutlar bir platform kurarak, ülkede Arnavutları temsil eden siyasi partileri tek bir çatı altında birleştirdi. Bu durum üzerine, ülkenin en büyük muhalefet partisi SDSM, Arnavutların siyasi taleplerini kabul edeceklerini açıkladı. Açıklama, ülkedeki Makedon milliyetçiler tarafından şiddetle eleştirildi ve 1 Mart 2017 tarihinde, Cumhurbaşkanı Ivanov, ülke egemenliğini tehditiye sokabileceği ihtimali nedeniyle SDSM lideri Zaev'e hükümeti kurma görevini vermedi. Bu durum, ülkede bir süredir durulan siyasi krizi yeniden canlandırdı. Meclis başkanlığı seçimi için SDSM ve BDI partileri, uzlaşma sağlayarak BDI milletvekili Arnavut vatandaşı Talat Caferi'yi meclis başkanı olarak seçtiler. Bunun üzerine, 27 Nisan 2017 tarihinde, aşırı sağcı bir grup meclise zorla girerek, gazeteci ve milletvekillerini yaralamaya varan şiddet gösterisinde bulundu. Bu grubun VMRO-DPMNE üyesi veya sempatisanı olduğu iddia edildi.

Ancak meclisin çoğunluğunun desteğini alan Zoran Zaev, 17 Mayıs 2017 tarihinde hükümeti kurma yetkisini Cumhurbaşkanı Ivanov'dan aldı. SDSM'nin, ülkedeki Arnavutları temsil eden iki parti (BDI -Demokratik Bütünleşme Birliği ve Arnavut Birliği Koalisyonu) ile oluşturduğu yeni kabine 31 Mayıs 2017 tarihinde Makedonya meclisi tarafından onaylandı. Uzun süredir hükümetin kurulamaması sebebiyle istikrarsızlık yaşayan ülkedeki bu gelişme, istikrara giden adım olarak memnuniyetle karşılandı. SDSM önderliğinde kurulan koalisyon hükümetinin lideri Başbakan Zoran Zaev, ekonomik refah, AB ve NATO ile bütünleşme sözü verirken ve yolsuzluğa karşı sıfır tolerans göstereceklerini belirtti.

Mecliste önemli bir ağırlığı olan VMRO'nun siyasetin gidişatını etkileyebileceğini göz önünde bulundurulduğunda, ilerleyen süreçte hükümetin yönetilmesinin kolay olmayacağı öngörümektedir. Makedonlar arasındaki siyasi kavganın ve bu siyasi ortamın belirleyicisi rolüne sahip Arnavutların elde ettiği siyasi gücün, ilerleyen dönemde buna tepki olarak Makedon milliyetçiliğini artabileceğine dair açıklamalar yapılmaktadır. İddialara göre, SDSM ve Arnavut partileri AB ve ABD'den destek alıyorken, VMRO'nun ise Rusya ile bağlantısı olduğu bilinmektedir.

Makedonya'da tırmanan şiddet ortamında, özellikle Avrupa'da yükselen popülizmin de etkilerinin olduğu uzmanlarca belirtilmektedir. Avrupa Birliği kanadından gelen açıklamalar, çoğunluk koalisyonu ile hükümetin bir an önce kurulması ve etnik tansiyonun ortadan kaldırılması yönündeyken, bazı Avrupa liderlerinin VMRO'ya destek vermeleri de bu süreçte dikkat çekti. Avrupa'daki Hristiyan Demokrat ve Muafakat partileri kapsayan Avrupa Halk Partisi (EPP)'ne üye olan VMRO, özellikle göçmen karşıtı söylemleri ile öne çıkan Avusturya Dışişleri Bakanı Sebastian Kurz ve Macaristan Başbakanı Viktor Orbán'ın desteğini aldı. Makedonya'daki siyasi krizin durulması ve ülkenin geleceği için hayatı olan,

yolsuzluk, hukukun ihlali iddialarının çözüme kavuşması için, siyasi aktörlerin de konuya yapıcı bir şekilde yaklaşmasının önem taşıdığı değerlendiriliyor.

Ekonomik Görünüm ve Beklentiler:

Hükümetin kurulmasıyla siyasi riskin düşüş eğiliminde geçmesi bekleniyor. Makedonya ekonomisinin, avro alanındaki pozitif büyümeye hızı ve inşaat sektöründeki gelişmeler sayesinde, gelecek dönemde %3 oranında büyümeye kaydedeceği değerlendiriliyor. Ülkenin en büyük ticari partnerlerinden biri olan Almanya'nın sergilediği güçlü ekonomik göstergelerin, Makedonya'nın sanayi ürünleri ihracatını artırması ve ülkedeki yatırımların artışı üzerinde olumlu etkiler yaratması bekleniyor. Ülkedeki düşük enflasyon oranları, ekonomik istikrar ve ülkedeki sosyal tansiyonun kontrol altında tutulmasına önemli katkı sağlamaktadır. Siyasi aktörlerin, AB ve NATO üyeliği yönündeki arzuları ve bu amaçla yapısal reformlara önem vermeleri, ülke ekonomisine dair olumlu beklentiler yaratıyor.

Kosova

Kosova sınırları içinde yaşayan Sırpların durumu, Sırbistan ile Kosova arasında sık sık gerilim konusu olmaktadır. Kosova'da Sırp vatandaşlarının yoğun olarak yaşadığı Mitroviça'da, AB'nin arabuluculuğunda, Sırp ve Arnavut vatandaşları arasında diyalogu artırmak amacıyla var olan "İbre Köprüsü"nün canlandırılması ve açılışının yapılması planlanmaktadır. Ancak köprünün yanına Mitroviça'daki Sırp yetkililer tarafından, Sırp ve Arnavutları birbirinden ayıran bir duvarın inşa edilmesi Aralık 2016'dan beri Kosova'da tansiyonu yükseltten gelişmelerden biri oldu. İnşa edilen duvarın Mitroviça Belediyesi tarafından Şubat ayında yıkılması, hem Kosova hem de Sırbistan'da memnuniyetle karşılandı ve iki ülke arasında duvarların değil, köprülerin kurulmasının fayda sağlayacağı mesajları verildi.

Belgrad ile Priştine arasında gerilime yol açan önemli faktörlerden bir diğeri, Kosova'da Sırp Belediyeler Birliği'nin kurulması girişimi oldu. Bahse konu Birliğin kurulması AB tarafından desteklenmeye beraber, Kosova meclisi tarafından hala onaylanmadı. Bu girişim, Kosova'nın dağılması tehlikesini barındırdığı gereklilikle, muhalefet tarafından şiddetle eleştirilmekte.

Kosova ile Karadağ arasında yaşanan sınır problemi bölgede gerilimi artıran bir diğer husus oldu. İki ülke arasındaki sınırın belirlenmesine yönelik anlaşma, ülkede huzursuzluğa yol açtı. Anlaşmanın Kosova meclisi tarafından onaylanması muhalefet partilerinin itirazlarıyla askıya alındı. Partilerin iddiasına göre, bahse konu sınır anlaşmasıyla Kosova, 8000 hektardan fazla toprak kaybına uğrayacaktı. Anlaşmanın meclise sunulması, sokak protestoları ve mecliste biber gazının atılmasına varacak olaylara sebebiyet verdi ve anlaşma muhalefetin yoğun

itirazları sonucu meclis tarafından onaylanamadı. Avrupa Birliği, iki ülke arasındaki sınır anlaşmasında uzlaşı sağlanması, Kosova vatandaşlarına AB içinde vize serbestisi tanınması için gerekli şartlardan biri olduğunu belirtti.

Mart ayında, Cumhurbaşkanı Thaci, Kosova Güvenlik Güçleri'nin, orduya dönüştürülmesine yönelik olarak meclise başvuruda bulundu. Hali hazırda Kosova'da güvenlik NATO öncülüğündeki uluslararası ordu tarafından sağlanmaktadır. Kosova'da ordunun kurulması talebi bir anayasa değişikliğini gerektirdiği için meclisin üçte ikisi tarafından onaylanması, bunun için de mecliste yer alan Kosovalı Sırpların da bahse konu anayasa değişikliğine onay vermesi gerekmektedir. Ancak mecliste bulunan Kosovalı Sırp vatandaşlar bu değişikliğe karşı çıkmaktadır. Sırp lider Aleksandar Vucic, ordu kurulmasının açık bir yasa ihlali olduğunu söyleyerek, konuya ilişkin tepkisini dile getirdi. NATO, AB ve ABD'nin de bu konudaki yasa ihlaline dikkat çekmeleri üzerine, Cumhurbaşkanı Thaci 7 Nisan tarihinde yasa tasarısını geri çekti, bu durum Thaci'nin toplumsal ve uluslararası destek arayışına gireceği şeklinde yorumlandı.

Karadağ ile sınır anlaşmasında yaşanan sıkıntılar başta olmak üzere, mevcut koalisyon hükümetinin yaşadığı siyasi belirsizliklerden sonra güven oylaması yapıldı ve hükümet, oylama sonucunda düştü. Bunun üzerine, Cumhurbaşkanı Thaci, 11 Haziran 2017 tarihinde erken seçim yapılmasına karar verildiğini belirtti.

Ekonominik Görünüm ve Beklentiler:

Kosova, bağımsızlığını elde ettikten sonra yasal düzenlemeleri gerçekleştirerek piyasa ekonomisine geçişte ve makro istikrarın korunmasında önemli gelişmeler kaydetmiştir. Madencilik ve enerji sektörü, büyük ölçekli yabancı yatırımlar için önemli fırsatlar barındırmaktadır, bu alanda gerçekleştirilecek yabancı yatırımlar ülkenin ekonomik büyümeye oranlarını artıracaktır. Kosova'da 2016 yılında %3,8'lük ekonomik büyümeye oranı büyük oranda, toptan ve perakende satış ve emlak sektöründeki büyümeden kaynaklanmaktadır. Kosova'nın gelir hesabının en büyük kategorilerden birini Almanya ve İsviçre'den gelen havaleler oluşturmaktadır. Bundan dolayı, bu ülkelerin beklenen pozitif ekonomik performanslarının Kosova'yi da doğrudan olumlu etkileyerek iç talebi artıracağı öngörmektedir. Bunun yanı sıra, devam eden altyapı projelerinin gayri safi sabit sermaye oluşumunda etkili olmasının uzun vadede ekonomik büyümeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bosna Hersek

Bosna Hersek'teki mevcut karmaşık kurumsal yapı ve etnik ayrışmanın siyasi krizin altında yatan en önemli sebeplerden biri olduğu değerlendirilmektedir. Son dönemde ülkede siyasi krizi tetikleyen önemli konuların başında, Bosna Hersek

içindeki iki özerk bölgeden biri olan Sırp Cumhuriyeti (Republika Srpska-RS)'nde 9 Ocak Ortodoks tatili olarak geçen günün, resmi tatil olarak ilan edilmesi ve bunun için referandum düzenlenmesi oldu. Bosna Hersek'in Anayasa Mahkemesi ise, yapılan referandumun iptaline karar vererek, 9 Ocak tarihinin Ortodoks tatili olması sebebiyle Bosnalı Sırplar dışındaki vatandaşların dışlanması iptal için gerekçe olarak gösterdi. 9 Ocak tarihinin aynı zamanda, 1992-95 yılları arasındaki savaşın başlamasına neden olan olayların başlangıç tarihine işaret etmesi de bahse konu günün kutlanmaması için gösterilen sebeplerden biriydi. Ancak 9 Ocak günü RS bölgesinde tatil olarak kutlandı ve RS Cumhurbaşkanı Milorad Dodik, bahse konu kutlamalarda RS bölgesi için daha geniş otonomi taleplerinin olduğunu ve bölgenin Bosna Hersek'ten ayrılmasının mümkün olduğunu dile getirdi, bu açıklama üzerine bölgedeki gerginlik arttı. Bosna Hersek hükümet yetkilileri ve NATO, Barış için Genel Çerçeve Anlaşması (GFAB)'nın ihlal edildiğini belirterek uyarılarla bulundular. ABD Hazine Bakanlığı, 'Dodik'in Dayton Anlaşması'nı ihlal ederek, Bosna Hersek'in toprak bütünlüğüne ve egemenliğine büyük bir tehdit yarattığını' belirtti ve yaptığı yaptırım ile Dodik'in ABD sınırları içindeki mal varlığının dondurulduğunu bildirdi. Bunun üzerine Dodik, ABD'nin Bosna Hersek'teki Büyükelçisinin 'persona non grata' (istenmeyen kişi) olarak ilan edilmesini talep etti. Yaşananlar üzerine, Rusya'nın Saraybosna Büyükelçisinin, Rusya'nın RS vatandaşlarının kendi kararlarını vermelerini desteklediği yönündeki açıklamaları ise dikkat çekti.

Bosna Hersek'te yaşanan bir diğer gelişme, Bosna Hersek Federasyonu'nun Hırvat Ulusal Kongresi Başkanı'nın kongreye delege seçimi hususunda mevcut yasanın bazı hükümlerinin, eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle (mevcutta Boşnak delege sayısı fazla), Anayasa mahkemesine başvurması ve mahkemenin başvuru lehinde karar vermesi oldu. Federasyonun seçim sisteminde değişiklik yapılmasını öngören bu karar sonucu, Boşnak ve Hırvatların yapılacak değişim için ortak bir karara varmaları ve 2018'de yapılacak seçimler öncesinde bu belirsiz durumun ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Bosna Hersek'te tansiyonu yükselen bir başka gelişme ise, 2007 yılında Uluslararası Adalet Divanı'nın, 'Sırbistan'ın Srebrenitsa Soykırımı'nda suçu olduğu iddiasını delil yetersizliği nedeniyle reddettiği kararının, yenilenmesine yönelik başvurunun yapılması ve bu başvurunun Bosna Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyesi Bakir İzetbegović adına yapılması oldu. Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin Bosnalı Sırp Üyesi Mladen Ivanic, başvurunun etnik gerilimi artıracağını ve ülkede siyasi kriz yaratacağını söyleyerek, uyarılarla bulundu. Bosnalı Sırp yetkililer, İzetbegović tarafından yapılan başvurunun, Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin diğer üyeleri tarafından onaylanmadığı için, geçerliliğinin olmadığını iddia etti. Nitekim Uluslararası Adalet Divanı, başvuruyu Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin ortak tutumunu yansıtmadığı, bu sebeple Bosna Hersek'i devlet olarak temsil etmediği gerekçesiyle reddetti.

Ekonominik Görünüm ve Beklentiler:

Ekonominik büyümenin 2016 yılında %2,8 oranında seyrettiği Bosna Hersek'te, bu oranın orta vadede %3'ler dolayında seyretmesi öngörlmektedir. Ekonomik büyümenin arkasındaki en büyük etkenin, yüksek işsizlik oranına rağmen, artan tüketim olduğu görülmektedir. Vergi tahsilatının etkili bir şekilde sağlanması ve kamu harcamalarının düşürülmesi için ülkede yapısal ve mali reformlara ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut reform ajandası, verimli ve etkili bir mali politikanın sağlanması, bankacılık sektörünün korunmasını ve işsizliğe karşı önlemlerin alınmasını içermektedir. Reform ajandasının takip edilmesi sayesinde, (ülkeye gelen havalelerin sabit kalacağı da göz önünde bulundurulunca) tüketimin artacağı öngörlmektedir. Enerji, inşaat ve turizm sektörlerinde yapılacak yatırımların da ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilemesi ve istihdamı artırması beklenmektedir. Bu gelişmeler ile 2019 yılı itibarıyle ekonomik büyümenin %4 seviyelerine çıkacağı öngörlmektedir.

Sırbistan

Sırbistan'ın mevcut Cumhurbaşkanı Aleksandar Vucic, 2012'de iktidara geldiğinde, AB perspektifi ile hareket edeceğini ve Kosova ile yaşanan problemleri çözeceğini belirtmişti. İlerleyen yıllarda, bu söylemler doğrultusunda önemli adımlar atıldı, 2013 yılında ilişkilerin normalleşmesine yönelik Sırbistan ve Kosova arasında önemli bir anlaşma imzalandı. Kosova sınırları içinde yaşayan Sırpların durumu, iki ülke arasında sık sık gerilim konusu olmakla beraber, Ocak ayında, Belgrad ile Sırpların yoğunlukta yaşadığı Kosova'nın Mitroviça kenti arasında yapılması planlanan tren seferinin tanıtımı amacıyla Belgrad'dan yola çıkan tren, Kosova'dan izin alınmadan ülkeye girmek istemesi üzerine geri çevrildi. Bahse konu trenin üzerinde 'Kosova Sırbistan'dır' sloganının yazılı olması ve Kosova'daki ünlü Sırp Ortodoks manastırına ait görsellerle donatılmış olması iki ülke arasındaki gerginliği daha fazla tırmandırdı ve bu gerginlik, sınırda askeri müdahale söylemlerine kadar vardı. Ardından tren hareket noktasına geri gönderildi. Yaşanan gerginliği çözmek için Kosova ve Sırbistan liderleri Brüksel'de Avrupa Birliği'nin davetiyle bir araya geldiler. Toplantı sonrasında, yaşanan gerginliğe karşı diyaloga devam edilmesi hususunda mutabık kalındığına dair açıklama yapıldı.

Ekonominik Görünüm ve Beklentiler:

Sırbistan ekonomisi, 2016 yılında gerçekleştirdiği %2,8'lük büyümeyeyle, 2008 yılından bu yana en büyük büyümeye oranını yakaladı. Büyümeye sayesinde, istihdamda ve emek piyasasında gelişmeler kaydedildi. 2016 yılının dördüncü çeyreğinde kaydedilen işsizlik oranı %13 olarak ölçüldü ki, bu oran 2008 yılından sonraki en düşük işsizlik oranıydı. Bankacılık sektöründeki performans artışı, ekonomik büyümeye pozitif

katkı sundu. Cari açık, özellikle kimya, otomotiv, elektronik ve gıda sektörlerinde artan ihracatla önemli ölçüde düşüş sergiledi. İhracattaki artışın, özellikle Avrupa Birliği pazarına yapılan ihracat artışından kaynaklandığı gözlemlenmektedir. Tüketim artışının yanı sıra, yatırımlar ve ihracattaki artışın sağlayacağı katkılar sayesinde, 2017 yılı için beklenen büyümeye oranının %3 dolaylarında, 2019 yılı için ise %3,5 seviyelerinde olması beklenmektedir. Cari açığın azalması ve enflasyonun iç talebin artışına paralel olarak artışı beklenen diğer unsurlardandır.

Karadağ

Karadağ, hem bölgede hızlıca yükselen ekonomik güç hem de siyasi sorunların en az yaşandığı ülke olarak görülmekteydi. Ancak 16 Ekim 2016 tarihinde gerçekleşen genel seçimler boyunca Batı ile Rusya yanlıları arasındaki çekişmenin seçim kampanyasında önemli bir rol oynaması, ülkede siyasi bir gerilimin yaşanabileceğini izlenimini vermiştir.

Seçim sonucuna göre oyların %41,1'ini alarak, seçimden 1'inci parti olarak çıkan Sosyalistlerin Demokratik Partisi (DPS)'nin lideri Milo Djukanovic, ülkesinin NATO ve Avrupa Birliği'ne üye olması taraftarı olan ve ülkenin 1991 yılından bu yana Başbakanlığını yapan bir siyasi liderdi. Buna karşılık, seçim sonucu oyların % 20'sini alan Demokratik Cephe (DF) ise seçim kampanyası boyunca sergilediği Rus yanlısı tutumla dikkat çekti.

Seçim sonucunda 1'inci parti olarak çıkışmasına rağmen, DPS'nin mecliste çoğunluğu elde edememesi ve muhalefetin seçim sonuçlarını tanımaması üzerine ülkede siyasi bir kriz baş gösterdi. Başbakan Djukanovic istifa ederek, muhalefeti Rusya ile işbirliği yapmakla suçladı. Buna ek olarak önemli bir iddia ortaya atıldı. İddiaya göre, seçim günü, Başbakan Djukanovic'e karşı bir suikast ve darbe girişimi planlandı, bu gerekçeyle 20 Sırp vatandaşı gözaltına alındı. Bahse konu suikast planının Djukanovic'in Batı yanlısı siyasetinden rahatsız olan "Rus milliyetçileri" tarafından kurgulandığı Karadağ tarafından iddia edildi. Olanlar üzerine Kremlin sözcüsü Dimitri Peskov, iddiaların saçma ve mesnetsiz olduğunu söyleyerek, iddiaları reddetti.

Karadağ'ın NATO üyeliği, ülkede siyasi tansiyonu yükselten bir diğer konu oldu. NATO Dışişleri Bakanları 19 Mayıs 2016 tarihinde, imzalanan protokol ile Karadağ'ın Birliğin 29'uncu üyesi olması için davet etmişti. Tam üyelik için 2010 yılından bu yana müzakereler yürüten Karadağ'ın Haziran 2017'de üye olması bekleniyor. Ancak Rusya yanlısı tutum sergileyen Demokratik Cephe partisi, Karadağ'ın NATO üyeliğini, Podgoritsa'daki merkez binasına astığı büyük Rusya bayrağıyla protesto etti.

Ekonominik Görünüm ve Beklentiler:

Karadağ'ın 2015 yılında açıklanan %3,4'lük ekonomik büyümeye oranı, 2016 yılına gelindiğinde %2,1 seviyelerine düştü. Ticarete önemli oranda etki yapması beklenen, Bar-Boljare otoyolu yatırımlının ertelenmesinin, büyümeye oranındaki düşüşte etkili olduğu değerlendirilmektedir. Karadağ'ın ekonomik görünümü pozitif değerlerde seyretse de orta vadede risk içermektedir. Riskin sebebi, mevcut büyümeye modelinin, kamu tarafından finanse edilen yatırımlar ve tüketime dayalı olmasından kaynaklanmaktadır; bu çerçevede mali durumun zayıflaması mevcut büyümeye modelini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu sebeple yapısal reformlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda, izlenen konsolidasyon programının doğru bir adım olduğu ancak yüksek cari açık ve artan kamu borçlarının uzun vadede düzene sokulması için daha etkili bir mali konsolidasyonun sağlanması gerektiği düşünülmektedir. Kamu maliyesini sürdürülebilir kılmak ve ülkenin rekabet gücünü artırmak için yapısal reformların hızlandırılması gerekmektedir. Bu amaçla, hükümetin planladığı 2017-19 yıllarını kapsayan Ekonomik Reform Programı; kamu idaresi, kamu maliyesi ve yatırım ortamını da içeren geniş bir reform paketini içermekte olup bu programın ekonomi için olumlu çıktılar sunması beklenmektedir. Karadağ'ın öncelikli sektörlerinden olan turizm sektörünün yanı sıra, Adriyatik'teki gaz ve petrol potansiyeli, enerji sektörünün dikkatini çeken alanlardan biridir.

Arnavutluk

Arnavutluk'ta 25 Haziran 2017 tarihinde yapılması planlanan genel seçimler öncesi, ülkedeki iki siyasi parti arasındaki çekişme beraberinde kutuplaşmayı getirmiş durumda. Muhalefet partileri, seçimlerin denetimli bir şekilde yapılması için hükümetin istifa etmesini ve geçici hükümetin kurulmasını talep ediyorlar. Bu taleple 18 Şubat'tan beri protestolar düzenleyen muhalefet partileri, meclis çalışmalarını da boykot ediyor ve taleplerinin yerine getirilmemesi durumunda Haziran'daki genel seçimlere katılmayacaklarını söylüyorlardı. Ancak ayıldır süren siyasi açmaz, 18 Mayıs 2017 tarihinde, Başbakan Edi Rama ve ana muhalefet partisi Demokratik Parti Lideri Lulzim Basha'nın bir araya gelip anlaşmaya varması ile ortadan kalktı. Görüşme sonucu yapılan açıklamada, muhalefet lideri tüm partilerin seçimlere katılacağına dair anlaşmaya vardıklarını açıkladı.

Ekonominik Görünüm ve Beklentiler:

Arnavutluk son 10 yılda gerçekleştirdiği ekonomik performans ile Avrupa'nın en yüksek büyümeye oranlarını sergiledi. Madencilik, bu büyümeye olumlu katkı sağladı; bu kapsamda, krom ihracatı ticaret kalemleri içinde önemli bir yeri sahiplendi. Yakın gelecekte, Arnavutluk'un satın alma gücünün artacağı ve Avrupa'da yüksek nüfus artış hızı gösterebilecek tek ülke olmasının beklentiği ve bu durumun ülkenin Gayri

Safi Yurtçi Hasılasına etki edeceği öngörülüyör. Yüksek büyümeye oranlarının yakın gelecekte de devam edeceği beklenmekle beraber, uzun vadede büyümeyenin doğrudan yabancı yatırımlara bağlı olarak değişeceği değerlendirilmektedir. Yabancı yatırımlar son yıllarda artış gösterse de ülkenin gerçek potansiyelini yansıtmaktan çok uzak. Altyapı sektörü, yabancı yatırımlar için önemli fırsatlar barındırmaktadır. Bunun yanı sıra, siyasi partiler arasında yaşanan mevcut krizin, uzlaşının sağlanmasıyla durulmuş olması ve her iki partinin de AB üyeliği vizyonu ile yapısal reformları içeren ajandalara sahip olması, ülkenin ekonomik geleceği için olumlu sinyaller vermektedir.

Batı Balkanlarda yaşanan gelişmeler üzerine, Avrupa Birliği (AB) Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini, tansiyonu düşürmek ve bölge ülkelerinin AB'ye katılım yönünde ilerlemelerini incelemek üzere 1 Mart 2017 tarihinde Batı Balkan ülkelerine ziyaret düzenledi. Ardından, 25 Mayıs 2017 tarihinde, Mogherini Batı Balkan ülkelerinin liderleri ile Brüksel'de biraraya geldi. Yapılan toplantıda, liderler karşılıklı saygı ve iş birliği yoluyla iyi komşuluk ilişkilerine olan bağlılıklarına vurgu yaptı. Mogherini ise vatandaşların bekłentilerini karşılamak ve AB geleceğine yakınlaşmak için gerekli çalışmaları hızlandırmaları konusunda liderlere çağrıda bulundu.

Tüm bu gelişmelerle birlikte ortaya atılan bir iddia da AB Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Johannes Hahn'dan, Batı Balkan ülkelerinin kendi ortak pazarlarını oluşturmaları ve bu ekonomik birlilik sayesinde bölgede istikrar sağlanması şeklinde geldi. Yirmi milyonluk bir pazar oluşturan ve 80 bin yeni iş imkanı doğurabilecek bu senaryoya göre Sırbistan ortak pazar içinde, Almanya'nın AB içinde üstlendiği gibi bir rol üstlenebilir. Batı Balkan ülkeleri arasında hâlihazırda serbest ticaret bölgesi bulunmakta ve Balkan Enerji Komitesi, nakliyat politikalarını kapsayacak bir anlaşmayı imzaya sunmaya hazırlanıyor.

Dünya Bankası'nın hazırladığı Batı Balkanlar raporuna göre, bölge 2016 yılında, 2015 yılına nazaran daha hızlı bir ekonomik büyümeye gösterdi. Hızlı büyümeye oranları, Karadağ dışındaki bölge ülkelerinde istihdama olumlu etki yaptı. Batı Balkanlarda, küresel finansal krizden bu yana ilk defa ortalama kamu borcunun Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'ya oranı dengeye oturdu. Batı Balkanların ekonomik görünümü orta vadede pozitif görülmektedir, ancak iç ve dış riskler söz konusudur. Yapısal reformların sürdürülmesi gerekliliğinin yanı sıra siyasi risklerin de azaltılması önem taşımaktadır.

Bölgедe tesis edilecek barış ve istikrar ortamından Türkiye başta olmak üzere, pek çok siyasi aktör fayda sağlayacaktır. Korumacı, içe dönük popülist siyaset ile milliyetçi ve dışlayıcı söylemlerin dozunu artırdığı günümüz siyasi ikliminin yeniden

bütünleştirici, çok kültürlü ve dinamik yapısına kavuşması Balkanlar coğrafyası üzerinde etkisini önemli oranda göstereceği değerlendirilmektedir.

Kaynaklar:

<http://www.aljazeera.com.tr/gorus/istikrarsizlasan-makedonya-ve-arnavut-faktoru>

<http://www.balkaninsight.com/en/article/macedonia-s-president-greeted-warmly-in-moscow-05-24-2017>

<http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-border-commission-seals-montenegro-deal-02-21-2017>

<http://www.balkaninsight.com/en/article/macedonia-parliament-approves-zaev-s-new-govt-05-31-2017>

<http://balkansgroup.org/wp-content/uploads/2016/04/The-way-out-of-Kosovos-politic-crisis-14.10.2014.pdf>

<http://www.biepag.eu/wp-content/uploads/2017/03/BIEPAG-The-Crisis-of-Democracy-in-the-Western-Balkans.-Authoritarianism-and-EU-Stabilitocracy-web.pdf>

https://bmo.bmiresearch.com/article/view?article=1225868&advanced_search=1&matches=1544&page=1&position=2&keyword=political%20outlook%20macedonia

https://bmo.bmiresearch.com/article/view?article=1265895&advanced_search=1&matches=1387&page=1&position=1&keyword=kosovo%20political%20outlook

https://bmo.bmiresearch.com/article/view?article=1243376&advanced_search=1&matches=1387&page=1&position=4&keyword=kosovo%20political%20outlook

https://bmo.bmiresearch.com/article/view?article=1265810&advanced_search=1&matches=5622&page=2&position=6&keyword=balkan

https://bmo.bmiresearch.com/article/view?article=1250650&advanced_search=1&matches=9761&page=1&position=14&keyword=macedonia

https://bmo.bmiresearch.com/article/view?article=1242780&advanced_search=1&matches=3055&page=1&position=6&keyword=kosovo%20economy

https://bmo.bmiresearch.com/article/view?article=1268321&advanced_search=1&matches=3955&page=1&position=1&keyword=montenegro%20economy

<http://www.cnnturk.com/dunya/karadag-nato-uyesi-oldu>

<https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/balkans/macedonia/new-balkan-turbulence-challenges-europe>

<http://www.dw.com/en/the-disputed-border-between-kosovo-and-montenegro/av-38950140>

<http://www.dw.com/en/snap-election-to-follow-kosovo-government-collapse-after-no-confidence-vote/a-38788791>

http://www.ecfr.eu/article/commentary_the_balkans_bad_news_rising_7253

<http://www.economist.com/news/europe/21719502-they-may-start-common-market-their-own-eu-accession-distant-balkan-countries-find?zid=307&ah=5e80419d1bc9821ebe173f4f0f060a07>

<https://www.euractiv.com/section/elections/news/macedonias-political-crisis-takes-ethnic-turn/>

<https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/mogherini-to-western-balkans-eu-door-remains-open/>

<https://www.theguardian.com/world/2017/may/25/montenegro-tensions-russia-joins-nato-member>

<http://www.isa-world.com/>

http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49736.htm?selectedLocale=en

http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2017-05/bosnia_and_herzegovina_9.php

http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2017-05/kosovo_19.php

<http://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/western-balkans-regular-economic-report>